

Samenwerkingsverband Maatschappelijke Dienstverlening Sector Samenlevingsopbouw

Visietekst over een toereikend minimuminkomen

versie 6 van 31/12/11

Inleiding

Met deze tekst hebben we de bedoeling om in de sector Samenlevingsopbouw een gezamenlijke visie vorm te geven i.v.m. minimuminkomen. Na verdere discussie in en onder de verschillende instituten voor Samenlevingsopbouw kan deze visietekst het uitgangspunt zijn voor positiebepaling i.v.m. inkomen. Het wordt dan ook de basis en referentie voor een eventuele werkgroep van 1ste-lijns werkers die in de toekomst kan opgericht worden.

1. Aanknopingspunten ter inleiding:

- 1.1. **De sector Samenlevingsopbouw** zet in op het realiseren van het recht op een menswaardig leven voor maatschappelijk kwetsbare groepen. Dit doen we o.m. door ons in te zetten voor het realiseren van toegang tot grondrechten voor maatschappelijk kwetsbare groepen.¹
- 1.2. **De OCMW-wet** stelt in artikel 1 dat “iedereen in de mogelijkheid moet gesteld worden een leven te leiden dat beantwoordt aan de menselijke waardigheid”².
- 1.3. **De Raad van de Europese Unie** stelt dat iedere EU-burger moet beschikken over “een toereikend inkomen als een individueel basisrecht tot inkomen en sociale bijstand, voldoende om een leven te leiden in menselijke waardigheid.”³

2. Verantwoording en definitie:

- 2.1. In opvolging van de Europese Raad spreken we over “**een toereikend (minimum)inkomen om een leven te leiden dat overeenstemt met de menselijke waardigheid**”.
- 2.2. Daaronder verstaan we: “Hoeveel geld heeft een gezin minimaal nodig om op een menswaardige manier te kunnen participeren aan de samenleving”⁴. Het gaat dus over alle vormen van vervangingsinkomens, het leefloon en loon dat beneden de Europese armoedegrens ligt.
- 2.3. Het toereikend minimuminkomen is dus geen doel op zich maar **een instrument** om een waardige plaats te kunnen innemen in de samenleving. Het recht op een toereikend minimuminkomen moet dus leiden tot het recht op integratie. “Integratie” kan veel verschillende ladingen dekken. Wij verstaan onder maatschappelijke integratie dat een bevolkingsgroep gelijkwaardig wordt opgenomen in een bepaalde maatschappij.⁵
- 2.4. De **budgetstandaard**, waarop wij ons baseren, werd eerst uitgewerkt voor Vlaanderen alleen en werd nadien uitgebreid naar Wallonië en Brussel. Het onderzoek vertrekt van de vraag wat een gezin nodig heeft om te kunnen beantwoorden aan alle functies die de samenleving er van verwacht. De noden worden afzonderlijk nagegaan voor voeding, kleding, gezondheid,

huisvesting, veiligheid, veilige kindertijd, rust en ontspanning, onderhouden van relaties, mobiliteit. Hierbij werd rekening gehouden zowel met de mening van mensen in armoede (via verenigingen waar armen het woord nemen en OCMW-cliëntengroepen) als van experts per thema. De resultaten worden opgesplitst volgens 16 gezinstypes, alleenstaanden en koppels, met en zonder kinderen, en volgens verschillende leeftijden van de kinderen.⁶

- 2.5. Bij het uitwerken van een beleid om tot een toereikend minimuminkomen te komen, is de **expertise** die voortkomt uit de ervaring **van mensen in armoede** onontbeerlijk. De overheid moet op alle niveaus mensen in armoede via hun verenigingen, werkingen en organisaties betrekken van bij het eerste moment van voorbereiding, maar ook in de opvolging van de uitwerking en de evaluatie. Zoals dit ook op vele andere domeinen het geval is, kan de overheid dit niet alleen realiseren. Zij heeft het sociale middenveld van organisaties en particuliere diensten nodig om de gepaste ondersteuning en begeleiding te voorzien.
- 2.6. In tijden waarin de **betaalbaarheid** van de huidige sociale zekerheid vaak in vraag getrokken wordt, stelt zich evengoed de vraag naar de betaalbaarheid van een toereikend minimuminkomen. Het Rekenhof heeft berekend dat 1.25 miljard euro nodig is om alle uitkeringen tot aan de Europese armoedegrens op te trekken. Over een soortgelijke precieze berekening voor aanpassing tot aan de normen van de vernoemde budgetstandaard voor Vlaanderen en heel België beschikken we niet. Wanneer we echter de verscheidene berekeningen van naderbij bekijken, vermoeden we dat we tot dezelfde orde van grootte komen⁷. Het kan op zichzelf een groot bedrag lijken, maar wanneer je dit plaatst tegenover het Bruto Nationaal Product (BNP) van ons land in 2010 betekent dit 1,4% ervan⁸. Dit hoeft echter niet in één jaar gerealiseerd te worden. Gespreid over 10 jaar betekent dit een meeruitgave van 0,14% van het BNP. Indien je het vergelijkt met de uitgaven en inkomsten van de begrotingen in België (federaal en gewesten en gemeenschappen) kom je op ongeveer dezelfde verhouding uit⁹. Om te beletten dat een (nog) betere sociale zekerheid en bijstand in ons land een negatief aanzuigefect op buurlanden zou hebben, wordt dergelijke maatregel best in Europese context genomen¹⁰. Dit zou volledig kunnen passen in het Nationaal Hervormingsprogramma¹¹ dat jaarlijks door alle lidstaten moet opgemaakt worden voor de Europese Commissie i.v.m. het beleid dat ze gaan voeren.
De vraag is overigens niet zozeer of hiervoor geld kan gevonden worden: sowieso betreft het immers slechts een fractie van bijvoorbeeld gekende staatsinkomsten (aangegeven belastingen) die al gedurende verscheidene jaren niet geïnd worden.¹² We pleiten dan ook voor het opdrijven van de controle op de belastingontduiking¹³ en voor het sterker opvoeren van de strijd tegen fraude. En ook de 75.600 dollarmiljonairs die België rijk is, zouden een extra bijdrage kunnen leveren. De strijd tegen extreme armoede kan met andere woorden niet los gezien worden van de strijd tegen extreme rijkdom¹⁴. Het is dus helemaal niet nodig om de onderste laag van de middenklasse – die het door de economische crisis ook al moeilijker heeft gekregen – hiervoor aan te spreken. De vraag is dus eerder of er voldoende **politieke wil** is om financiële armoede in België uit te roeien, hetgeen reëel binnen bereik ligt.
- 2.7. Meer en meer gaan er stemmen op om strenger op te treden over het samengaan van **rechten en plichten** in het toekennen van sociale zekerheid en sociale bijstand en het systeem van **activering** sterker op te drijven “omdat de middelen schaars zijn”. Tegen de achtergrond van vorig punt (2.4.) geldt dit laatste argument o.i. niet. Hierbij moet ook een duidelijk onderscheid gemaakt worden tussen de sociale zekerheid (die gebaseerd is op het principe van **wederkerigheid**) en sociale bijstand (waar vooral het principe van **solidariteit** overheerst). Zonder dit in het bestek van deze tekst te kunnen uitdiepen, willen we stellen dat het discours “voor wat, hoort wat” te fel vertrekt van een eenzijdig beeld van werkzoekenden en mensen die van een uitkering leven alsof zij enkel maar van beide systemen willen profiteren en er zich in nestelen. De realiteit is echter dat leven van een minimumuitkering geen aantrekkelijke aangelegenheid is. Het inkomen van uitkeringsgerechtigden komt echter steeds meer onder druk te staan door het steeds groter aantal voorwaarden die gesteld worden rond activering zoals bijvoorbeeld i.v.m. taal en vrijwilligerswerk. Tegelijkertijd is er vooral voor de zwakkere groepen geen toereikend en aangepast taalaanbod en zijn de mogelijkheden en de begeleiding van vrijwilligerswerk van deze groepen beperkt. Daarom pleiten we voor een sociaal activeringsbeleid, waarbij het OCMW over voldoende middelen en gepaste instrumenten moet beschikken om deze opdracht op zich te nemen.
- 2.8. In het kader van **empowerment** is een **goede activering** aanbevolen. Mensen moeten zo ver als mogelijk ondersteund worden om actieve burgers te kunnen zijn. Maar men moet rekening

houden met verschillen in de uitgangspositie van personen (al van in de kindertijd) en de eigen context. Men moet vooral uitgaan van de gehele situatie van de persoon en zijn directe omgeving (gezin, familie) en men moet vertrekken van de positieve doelstelling om het welzijn van de persoon en zijn omgeving te dienen.

Mensen die van een uitkering leven, krijgen die trouwens nooit onvoorwaardelijk. De wet aangaande het "recht op maatschappelijke integratie" bepaalt dat het leefloon toegekend wordt in de vorm van een contract waarbij de rechthebbende a) ofwel moet ingaan op een redelijk aanbod op werk, b) ofwel een studie of opleiding moet aanvragen c) ofwel actief moet werken aan zijn persoonlijke problematiek die opleiding of tewerkstelling verhindert. Bovendien heeft onderzoek uitgewezen dat het gangbare socio-economische en onderwijsbeleid mede verantwoordelijk is voor de groeiende ongelijkheid in de Belgische bevolking¹⁵. Ook het OESO rapport "Growing Unequal?" van 2008¹⁶ spreekt over een **groeiende ongelijkheid** van midden jaren 1980 – en waarschijnlijk al van midden de jaren 1970 – tot nu.

- 2.9. De situatie van **allochtonen/ migranten/ nieuwkomers** neemt in dit debat een bijzondere plaats in. De helft van de migratie waarmee ons land te maken heeft, betreft **burgers uit andere EU-lidstaten**. Velen van deze EU-burgers worden gedreven door de noodzaak om op zoek te gaan naar betere omstandigheden om te (over)leven en zo de armoede in hun land te ontvluchten. Een beleid waardoor een toereikend inkomen in elke lidstaat zou ontstaan, zal veel van die gedwongen migratie omwille van armoede kunnen voorkomen. Hiermee willen we geenszins afbreuk doen aan het principe van het vrije verkeer van personen in de EU zonder beperkingen. Een beleid inzake toereikend minimuminkomen **op Europees niveau** dringt zich op. Dit moet gebaseerd zijn op een streven in elke lidstaat om te evolueren naar het toereikende niveau van minimuminkomen in relatie tot de levensstandaard in dat land¹⁷.

Bij **migratie uit niet-EU-landen** mogen we niet uit het oog verliezen wie of wat het probleem is. De grote golf van niet-Europese migratie is te wijten aan het niet nakomen van de beloften tot ontwikkelingssamenwerking (jaarlijkse besteding van 0,25% van het BBP) door Europese landen en de onrechtvaardige handelsbetrekkingen van westerse economische grootmachten met de 3de wereld-landen. De toestroom van migranten/vluchtelingen/nieuwkomers in Europa (en dus ook in ons land) is dus niet de *oorzaak* van het probleem, maar het *gevolg* van een ander wereldwijd probleem waaraan ook ons land mede schuldig is. Daarvoor moet nu de prijs betaald worden die dit vraagt om de slachtoffers van dit probleem humanitair op te vangen. Dit gebeurt best niet door elk land afzonderlijk maar binnen een positief en goed gecoördineerd EU-beleid. In de mate dat allochtonen / migranten voldoende in staat zijn om mee ingeschakeld te worden in onze samenleving, moeten wij alle mogelijkheden in het werk stellen om hun zelfstandigheid te vergroten, maar steeds zonder hun menselijke waardigheid in het gedrang te brengen. Bovendien weten we dat, om de toenemende vergrijzing op te vangen, we de komende jaren bijkomende arbeidskrachten zullen nodig hebben die vanuit niet-Europese landen zullen moeten komen. Dit zal investeringen in bijscholing of herscholing met zich meebrengen. In plaats van een streng terugzendbeleid te voeren en nadien een selectieve invoer te organiseren van werkkkrachten die we nodig zullen hebben, moet er in de eerste plaats ingezet worden op de (bij)scholing en inschakeling van niet-Europeanen die al in ons land verblijven.

3. Instrumentarium:

- 3.1. **De hoogte van een toereikend minimuminkomen** werd door UA en KHK berekend op 980 € voor een alleenstaande (afgerond). Hetzelfde werd berekend voor 15 andere verschillende gezinstypen¹⁸.
- 3.2. Europees wordt de **armoedegrens** voor een land bepaald op 60% van het mediaaninkomen van dat land. Voor België is dat in 2011 878€ per maand voor een alleenstaande.¹⁹
- 3.3. De toekenning van een minimuminkomen gebeurt volgens het systeem van **sociale bijstand** (leefloon en equivalent leefloon) en het systeem van **sociale zekerheid** (verschillende uitkeringen zoals werkloosheid, invaliditeit, inkomensgarantie voor ouderen, e.d.).
- 3.4. De normen die gehanteerd moeten worden om de hoogte van een **minimuminkomen** te bepalen **in geval van samenwonen**, moeten herzien worden. Ze moeten meer afgestemd worden op het Belgisch onderzoek naar de budgetstandaard. Het inkomen van twee

samenwonende personen met een leefloon bedraagt nu 33% meer dan dat van een alleenstaande. Het Vlaams en Belgisch onderzoek over de budgetnormen wijst echter uit dat twee samenwonenden personen (in het onderzoek als koppel aangeduid) bijna 44% meer nodig hebben dan het bedrag van een alleenstaande die een sociale woning betreft²⁰. De huidige normen i.v.m. leefloon sanctioneren met andere woorden elke solidariteit tussen lage inkomens en bedreigen vaak familiebanden om economisch menswaardiger te kunnen (over)leven. Ook de OCMW's hebben al meermaals aangeklaagd dat het leefloon onvoldoende is om te kunnen rondkomen. Maar er moeten ook normen ontwikkeld worden voor **vormen van collectief samenwonen**, waarbij meerdere personen (al of niet met familiale relaties) een gezamenlijke huisvesting willen aangaan. Het onderzoek over de budgetnormen zou ook deze situaties moeten berekenen.

- 3.5. De hoogte van het toereikend minimuminkomen moet steeds gezien worden **in relatie tot het minimumloon**. Tussen beide systemen moet er een verhouding zijn in de orde van 100% (minimumloon) tot 80% (minimuminkomen) of 2/3 van het gemiddeld loon. Indien we dit toepassen op de situatie van een alleenstaande volgens de budgetstandaard, moeten minimumlonen minstens € 1274 netto bedragen. In de discussie over de verhoging van de minimuminkomens moeten dus ook de sociale partners betrokken worden. De overheid moet hiertoe het initiatief nemen.
- 3.6. Een toereikend inkomen wordt mee gerealiseerd door **een betaalbaar, toegankelijk en kwaliteitsvol dienstverleningsaanbod** (huisvesting, preventieve gezondheidszorg, onderwijs, cultuur).²¹ Dit zal vermijden dat mensen kosten moeten uitstellen waardoor de gevolgen erger worden. Slechte huisvesting tast de gezondheid aan. Gezondheidskosten worden uitgesteld omdat andere dagelijks noodzakelijke zaken moeten voorgaan en de situatie verergert of wordt onherstelbaar. Ouders kunnen de (digitale) eisen van het onderwijs niet volgen zodat de toekomstkansen van hun kinderen gehypothekeerd worden.
- 3.7. In afwachting dat een toereikend minimuminkomen voor iedereen kan gerealiseerd worden, moet het systeem van **aanvullende steun** verder uitgebouwd worden. In sommige situaties zal de overheid ook geldelijk moeten bijspringen zoals in het geval van eenmalige bijzondere gebeurtenissen (bv.: geboorte, begrafenis) en onverwachte situaties (bv.: ongeval, brand, ernstige ziekte met hoge eigen kosten, plotse felle stijgingen van energieprijzen...).
- 3.8. Eens het toereikend minimuminkomen ingesteld, is het belangrijk om het "toereikend" te houden. Hierbij is het voorkomen van **schulden** een belangrijke instrument. De overheid moet maatregelen nemen tegen oneerlijke reclame en het aanzetten tot "gemakkelijk" krediet waardoor de consument in een spiraal van stijgende schulden terechtkomt. Men moet ook toezien op onterechte praktijken van sommige advocaten die misbruik maken van de zwakke positie van cliënten bij collectieve schuldbemiddeling.
- 3.9. Eén van de bedoelingen van een **belastingssysteem** is dat het **herverdelend** zou werken. Het herverdelend effect van ons huidige belastingssysteem blijkt heel laag te zijn²². Bovendien is het overmatig gericht op één inkomenskanaal: belasting op arbeid. Meer en meer gaan stemmen op om ook andere vormen van belasting in te voeren zoals een taks op grote financiële transacties of op grote inkomens (boven € 500.000) of op grote vermogens (vanaf € 1.25 miljoen). Ook het aftobben van het erfenisrecht (bv.: vanaf € 500.000) is een misschien gevoelige, maar verdedigbare piste. Zelfs verschillende rijken staan positief tegenover dergelijke belastingen. Het beleid moet daartoe initiatieven nemen waardoor de betaalbaarheid van een toereikend minimuminkomen geen onoverkomelijk probleem hoeft te zijn.

4. Argumentatie voor een voldoende hoog niveau van minimuminkomen (of een "toereikend" minimuminkomen):

- 4.1. Systemen voor een toereikend minimuminkomen zijn een belangrijk instrument in het voorkomen van armoede indien de bedragen voldoende hoog zijn om **minstens boven de armoedegrens** uit te stijgen.
- 4.2. Een toereikend minimuminkomen geeft mensen in armoede betere mogelijkheden om zich aan te bieden op de **arbeidsmarkt**. Zij zullen beter kunnen voldoen aan de randvoorwaarden die

nodig zijn om zich voor werk aan te bieden of werk te verzoenen met het familiaal leven en het te kunnen behouden.

- 4.3. Een toereikend minimuminkomen is een instrument om te voorkomen dat mensen in armoede die werken toch nog in armoede leven ("**working poor**"); het (beperkte) inkomen uit (meestal deeltijdse) arbeid wordt zo aangevuld tot boven de armoedegrens.
- 4.4. In deze periode van **economisch crisis** zal verhoging van het minimuminkomen tot een toereikend niveau er mee voor zorgen dat er meer geconsumeerd wordt. Mensen in armoede zullen de verhoging onmiddellijk uitgeven aan basisgoederen en diensten die ze anders niet kunnen betalen zodat deze verhoging meteen in de economie terecht komt. Een verhoging van de minimuminkomens tot op een toereikend niveau is dus geen kost, maar **een (ook economische) investering**.
- 4.5. Wanneer mensen dankzij een toereikend minimuminkomen een waardig leven kunnen leiden, vormt dit een solide basis voor **sociale cohesie** omdat zij zo beter instaat zijn om op één of andere manier een bijdrage te leveren aan de opbouw van de samenleving.
- 4.6. Het voorzien van een toereikend minimuminkomen zal ook de **ongelijkheid** tussen hoge en lage inkomens **verkleinen**. Volgens onderzoek van Wilkinson²³ zijn meer gelijke samenlevingen in het voordeel van iedereen, ook van de hogere inkomensklassen. Zelfs in deze tijden van uitkomst uit de financiële en economische crisis waar andere beleidsuitdagingen (zoals klimaatopwarming, energiebeleid en industriële innovatie) sterker op de politieke agenda komen dan het sociale, blijft dit laatste belangrijk als de prioriteit. In **een meer egalitaire samenleving** zal het gemakkelijker zijn om een sociaal draagvlak te vinden voor maatregelen die gedragssturend zijn en die bepaalde vormen van consumptie duurder maken²⁴.

5. Beleid om tot een toereikend minimuminkomen te komen:

- 5.1. Door de Aanbeveling van Actieve Inclusie goed te keuren, hebben de federale en regionale overheden er zich toe verbonden om te evolueren naar "een inkomen en prestaties die toereikend zijn om een menswaardig bestaan te leiden"²⁵. Een aantal **vervangingsinkomens** zijn al opgetrokken **tot boven de armoedegrens**, maar ook andere moeten volgen. De verschillende regeringen moeten **een stappenplan** ontwikkelen waarin ze duidelijk maken op welke manier zij van jaar tot jaar alle vervangingsinkomens boven de armoedegrens gaan laten uitstijgen. Zij moeten dit ook in een duidelijke tijdslijn plaatsen. Dit moet opgenomen worden in het Nationaal Hervormingsplan²⁶ dat de regering elk jaar moet opmaken voor de Europese Commissie.
- 5.2. De Vlaamse regering heeft reeds in zijn plan **Vlaanderen in Actie** (VIA) een doelstelling rond armoede opgenomen (doelstelling 13) waarin ze zich verbindt om tegen 2020 er voor te zorgen dat "alle gezinnen, ongeacht de samenstelling, over een inkomen beschikken dat boven de Europese armoedegrens ligt"²⁷. Dit is nog recent bevestigd in de éénjaarmeting van VIA²⁸. Deze intentie is echter niet opgenomen in het Nationaal Hervormingsprogramma waarin de verschillende regeringen in België hun plannen hebben neergelegd om bij te dragen aan de Europese Strategie Europa 2020 waarin de lidstaten samen – en dus ook België – zich verbinden om tegen 2020, ten minste 20 miljoen mensen uit armoede te lichten. De Vlaamse regering moet hierover duidelijkheid scheppen en de nodige actie in die richting ondernemen.
- 5.3. Al bij verschillende gelegenheden (o.m. naar aanleiding van verkiezingen) hebben **OCMW's** – die instaan voor het toekennen en opvolgen van het leefloon – herhaaldelijk duidelijk gemaakt dat de huidige bedragen van leefloon ontoereikend zijn. Zij zijn een belangrijke partner in de vraag naar verhoging van het minimuminkomen.
- 5.4. Zoals het nu ook het geval is voor vervangingsinkomens, moet een systeem van toereikend minimuminkomen steeds **middelengetoetst** zijn. Eerst moeten alle andere mogelijkheden van inkomensbronnen uitgeput worden vooraleer een beroep kan gedaan worden op een tussenkomst van de overheid die het inkomen aanvult of in een toereikend vervangingsinkomen voorziet.

Uitleiding

Tenslotte nog twee kanttekeningen:

- 1) In het streven naar een toereikend minimuminkomen moet aandacht gaan naar initiatieven die de zelfstandigheid van personen met een laag inkomen kunnen verbeteren. We denken hier o.m. aan **coöperatieven en systemen van alternatieve betaalsystemen** waardoor lokale diensten gemakkelijker onderling kunnen uitgewisseld worden. De overheid moet de ontwikkeling van dergelijke experimenten mee ondersteunen.
- 2) In het beleid op verschillende niveaus (lokaal, regionaal, nationaal, Europees) domineert de economische pijler. Het motto luidt: "Eerst een stabiele economische toestand en de rest komt later". Wij zijn er echter steeds van uitgegaan dat de **economie in dienst moet staan van de mens** en niet omgekeerd. Het welzijn van burgers en allen die in het land verblijven, moet prioritair zijn en voorgaan op het persoonlijk gewin van die groep van burgers die reeds zeer comfortabel of zelfs in overdreven welstand leven, vergeleken met de gemiddelde burger.

Eindnoten:

¹ Referentiekader Samenlevingsopbouw (18.10.2010) p.1

² In het [Handvest van de Verenigde Naties](#) (1945) is de menselijke waardigheid een sleutelterm, die echter niet wordt gedefinieerd. Het begrip wordt gebruikt ter aanduiding van onder meer de basis van de [mensenrechten](#), een kwalitatief niveau van leven dat door het [respect](#) van anderen wordt beschermd, en een menselijk bestaan waarin de basisvoorzieningen zijn verzekerd. (Wikipedia: http://nl.wikipedia.org/wiki/Menselijke_waardigheid)

³ Aanbeveling Actieve Inclusie: goedgekeurd door de Europese Commissie op 18/10/08 en door Europese Raad op 17/12/08; zie <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:307:0011:0014:NL:PDF>; ook de Europese Sociale Partners (Europese werkgevers en vakbonden) steunen deze aanbeveling.

⁴ "Wat heeft een gezin minimaal nodig? Een budgetstandaard voor Vlaanderen." Bérénice Storms en Karel Van den Bosch, p.1 en ook voor Brussel en Wallonië: "Minibudget: Wat hebben gezinnen nodig om menswaardig te leven in België?" Federaal Wetenschapsbeleid.

http://onderzoek.khk.be/domein_SociaalEconomischBeleid/documents/RapportMinibudgetFinaal.pdf p.1

⁵ We baseren ons hiervoor op de betekenis zoals wij ze aantreffen in Van Dale Groot Woordenboek der Nederlandse Taal p. 1283. We nemen hiermee afstand van invullingen van integratie die meer in de richting gaan van samensmelting of opgaan in zoals vervat in de term "assimilatie" (Van Dale p.220)

⁶ "Wat heeft een gezin minimaal nodig? Een budgetstandaard voor Vlaanderen." Bérénice Storms en Karel Van den Bosch, (zie <http://www.menswaardiginkomen.be/> met o.m. een samenvatting van het onderzoek op 20p.)

⁷ Bij vergelijking van het verschil tussen de bedragen van de Europese armoededrempel en de bedragen van de reeds vernoemde Vlaamse en Belgische budgetstandaard komen we tot de vaststelling dat naargelang de 16 categorieën het verschil de éne keer negatief en dan weer positief uitvalt. Dit doet ons sterk vermoeden de verschillen mekaar compenseren en we niet ver uit de buurt blijven van de 1,25 miljard euro die het Rekenhof berekend heeft. Een precieze berekening om dit te bevestigen of corrigeren zou interessant zijn.

⁸ Zie gegevens van de Nationale Bank van België op

<http://www.nbb.be/belgostat/PublicatieSelectieLinker?LinkID=656000098|910000082&Lang=N>

⁹ Vergelijk je het met de uitgaven en inkomsten van de federale begroting 2011 (zie Federale Overheidsdienst Budget en Beheerscontrole:

http://www.begroting.be/portal/page/portal/INTERNET_pagegroup/INTERNET_home/AlgBgrNL.pdf) gaat het respectievelijk om 2,1 en 2,7% van deze bedragen. Maar dit moet niet in één jaar gerealiseerd worden. Indien men dit spreidt over 10 jaar betekent dit een jaarlijkse toename van 0,21 à 0,27%. Indien ook nog de begrotingen van de gemeenschappen en gewesten (zie Federale Overheidsdienst Budget en Beheerscontrole:

http://www.begroting.be/portal/page/portal/INTERNET_pagegroup/INTERNET_gemeenschappengeweste) mee zouden bijdragen die samen ongeveer in dezelfde orde van grootte van de federale begroting liggen, worden die percentages nog eens gehalveerd.

¹⁰ Een studie van het Centrum voor Sociaal Beleid (UA) heeft de prijs berekend van deze operatie voor alle 27 lidstaten en stelt eveneens dat niet zozeer de betaalbaarheid maar wel de juridische en politieke obstakels een belemmering vormen (zie

<http://www.centrumvoorsociaalbeleid.be/index.php?q=nieuws/nieuw-csb-bericht-tussen-droom-en-daad-over-armoedebestrijding-minimuminkomensgarantie-en-het>). Voor de juridische drempels wordt

verwezen naar werk van EAPN dat aantoonde dat er wel degelijk bevoegdheidsgronden zijn voor de EU om initiatief te nemen i.v.m. een toereikend minimuminkomen, zodat enkel de politieke wil overblijft. Dit wordt beargumenteerd in een reactie op het krantenartikel dat deze studie voorstelt, eveneens te vinden op de website van het CSB (<http://www.centrumvoorsociaalbeleid.be/index.php?q=nieuws/reactie-op-artikel-armoede-bannen-is-onbetaalbaar-in-de-standaard>) maar ook verwerkt in een artikel op de website van Samenlevingsopbouw.

¹¹ Het Nationaal Hervormingsprogramma (NHP) is een document waarin elke lidstaat jaarlijks aan de Europese Commissie duidelijk maakt op welke manier het de doelstellingen van de Europa 2020 Strategie gaat realiseren. Er wordt steeds een terugblik (evaluatie) van het vorige jaar in opgenomen en de plannen voor het volgende jaar. Het NHP 2011 van België vind je [hier](#).

¹² Niet-geïnde belastingen: De Standaard 28/01/2011: Overheid int 58 miljard euro niet

(<http://www.standaard.be/artikel/detail.aspx?artikelid=MR35K8V9&word=niet+ge%c3%afnde+belastingen>) of De Standaard 31/01/2008: Eind 2007 moest de federale staat nog 32,7 miljard euro innen (<http://www.standaard.be/artikel/detail.aspx?artikelid=B21760937080131&word=niet+ge%c3%afnde+belastingen>)

¹³ In 2010 dienden 34.445 bedrijven in België geen belastingsaangifte in (<http://www.standaard.be/artikel/detail.aspx?artikelid=GPV32RV7C&word=belastingaangifte>)

¹⁴ Volgens het World Wealth Report van Merrill Lynch en CapGemini telt België 75.600 dollarmiljonairs, 9,8% meer dan in 2009. De financiële en economische crisis is voor hen blijkbaar geen onoverkomelijk probleem geweest. (http://www.standaard.be/artikel/detail.aspx?artikelid=DMF20110622_051)

¹⁵ Bea Cantillon in "Voor wat, hoort wat" (De Bezige Bij, 2011): Cijfers wijzen er op "dat sinds de jaren 1970 nauwelijks vooruitgang is geboekt op het vlak van de relatieve onderwijskansen van lagere sociale groepen, ondanks belangrijke maar niet altijd succesrijke onderwijshervormingen" (p.153). Daarmee samenhangend zien we dat sociale risico's helemaal niet gelijkmatig verdeeld zijn over de bevolking. "Werkloosheid en ziekte treffen de lagere sociale klassen significant meer dan de hogere. Het zijn geenszins individuele risico's die toevallig samenhangen met de levensloop. (...) Een eenzijdige focus op individuele verantwoordelijkheid dreigt daarom nieuwe vormen van marginalisering in de hand te werken." (p.154). Ondanks de grote inspanningen die geleverd worden i.v.m. toeleiding tot de arbeidsmarkt "profiteren de zwakkeren op de arbeidsmarkt nauwelijks van de groei van het aantal jobs. (...) De werkloosheid onder laaggeschoolden, ouderen, en allochtonen veranderde nauwelijks" (p.154).

¹⁶ http://www.oecd.org/document/4/0,3343,en_2649_33933_41460917_1_1_1_1,00.html en Bea Cantillon in "Voor wat, hoort wat" p. 159

¹⁷ Het gaat hier om eenzelfde mechanisme / berekening als bij het bepalen van de armoedegrens die algemeen aanvaard is door de lidstaten. De armoedegrens is een bedrag dat ook bepaald wordt in relatie tot de levensstandaard van het land en verschilt dus van land tot land. (Zie ook punt 3.2. en eindnoot 14)

¹⁸ "Wat heeft een gezin minimaal nodig? Een budgetstandaard voor Vlaanderen." Bérénice Storms en Karel Van den Bosch, p.302 (overzichtstabel)

¹⁹ **Europese armoedegrens in 2011**

Alleenstaande:	€ 878
Alleenstaande met één kind:	€ 1 141
Alleenstaande met twee kinderen	€ 1 405
Twee volwassenen:	€ 1 317
Gezin met één kind:	€ 1 580
Gezin met twee kinderen:	€ 1 844

Het Leefloon op 01/05/2011*

Samenwonenden	€ 503,39
Alleenstaanden	€ 755,08
Gezinshoofd	€ 1006,78

*POD Maatsch. Integratie

²⁰ "Wat heeft een gezin minimaal nodig? Een budgetstandaard voor Vlaanderen." Bérénice Storms en Karel Van den Bosch, tabellen p. 302-304 en : "Minibudget: Wat hebben gezinnen nodig om menswaardig te leven in België?" tabellen p. 409-434

²¹ De noodzaak van bijkomende dienstverlening op het vlak van huisvesting wordt duidelijk aangetoond in het onderzoek van KHK en UA waar een onderscheid wordt gemaakt tussen het bedrag dat toereikend is wanneer men over een sociale woning kan beschikken (704,13 € voor een alleenstaande) of wanneer men op de private woningmarkt moet huren (978,85 € voor een alleenstaande of bijna 40% meer)

²² Voor meer achtergrond en informatie kan men terecht bij het Financieel Actie Netwerk, een netwerk van vakbonden en NGO's (zie http://www.hetgrotegeld.be/downloads/FAN_Online_Brochure_LR.pdf)

²³ Wilkinson R, Pickett K (2008): The Spirit Level: Why more equal societies almost always do better. (http://en.wikipedia.org/wiki/The_Spirit_Level:_Why_More_Equal_Societies_Almost_Always_Do_Better); voor een kort overzicht zie <http://www.equalitytrust.org.uk/>

²⁴ Frank Vandenbroucke in "Voor wat, hoort wat" p. 70 (De Bezige Bij, 2011)

²⁵ Aanbeveling Actieve Inclusie: goedgekeurd door de Europese Commissie op 18/10/08 en door Europese Raad op 17/12/08; zie voorstel EC van 03/10/2008 <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:307:0011:0014:NL:PDF>; p. L312, punt 4a

²⁶ Nationaal Hervormingsplansplannen (NHP) in de EU: zie http://ec.europa.eu/europe2020/documents/related-document-type/index_nl.htm ; voor het Belgische NHP 2011 zie http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/nrp/nrp_belgium_nl.pdf

²⁷ VIA Pact 2020 p. 29 zie

http://www.vlaandereninactie.be/nlapps/data/docattachments/Pact%202020_definitief.pdf

²⁸ Eénjaarmeting van VIA p. 212 zie

<http://www.vlaandereninactie.be/nlapps/data/docattachments/Eenmeting%20Pact%202020.pdf>